

දැනට ඔබට දුකත් සමුද්‍රයත් දෙක එකක්. ඒ නිසයි නිරෝධය, මාර්ගය තැනීමෙන්. මේ දෙක එවන් එවනකොටම ඔබට තේරෙනවා මල කියලා දැක්මක් දුක තේද කියලා - සංවිද්‍යාත්මක ස්කන්ධය දුක තේ කියලා. දුක දුක හැටියට නොදකින තැන අවිද්‍යාව නිසා මෙබඳු අදහසක් පහළවුනා තේද? එතෙකොට මල කියන එක යම්ක් දෙයක් හැටියට ගත්ත එක අදහසක් තේද, හිතේ උපද්‍රවන එකක් තේද, දෘෂ්ටිකෝණයක් තේද, සංකල්පයක් තේද කියන අදහස ඔබට පෙනෙනවා. දුක ස්කන්ධ වීක. ස්කන්ධ වීමෙන් අරත්ත අරති සැටියෙන් නොදත්තාකම තුළ මේ දුකට තේතුව හිතෙන් හදාගත්ත එකක් තේද, ක්ලේශයක් තේද, සමුදය හසුළුවනවා. එතෙක්ම සමුදය තැනි කරත්ත වීමෙන්. දුක දුක හැටියට දකින කොට, හදුනා ගත්තොත් සමුදය දුරු වෙනවා කියලා දැන් දන්නවා. සමුදය දුරු වෙනකොට නිරෝධය සාක්ෂාත් වෙනවා, මහ වැඩෙනවා කියලත් දන්නවා.

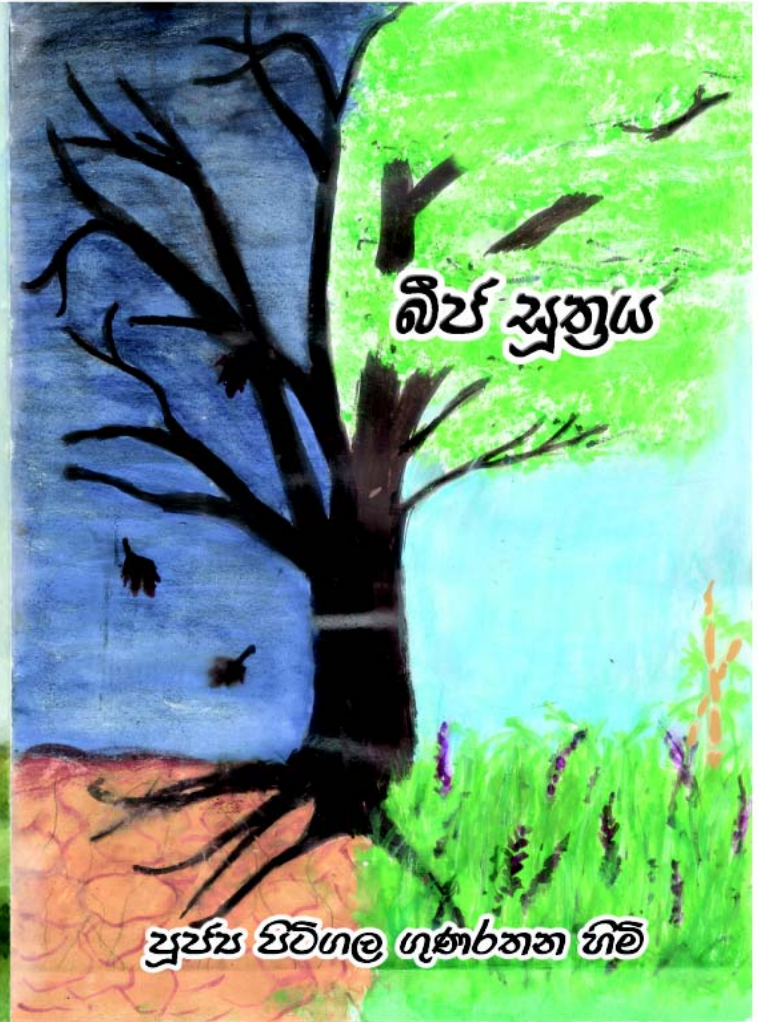
එතෙම ඔලන කොටයි අපි විශ්ද්‍රැව්‍යාණය පිහිටි තැන - විශ්ද්‍රැව්‍යාණය තුමියේ පිහිටියත්, තමුත් වතුර වත්කළේ තැනැ. ඒ නිසා ඉක්මනින් දුක දුක හැටියට දකින්න, හදුනා ගන්න. පිහිටි විශ්ද්‍රැව්‍යාණය නොවැඩී එතෙකම වියලා දමන්න. මේ ආකාරයෙන් කටයුතු කරන කොට, මහ වඩන කොට යම් දවසක එක පැත්තකින් ඕප් කැඩී, ඕදි, කුණු වී යනවා. තැවන රෝපණයට හුදුදුසු තත්වයකට පත් වෙනවා. විශ්ද්‍රැව්‍යාණයට පිහිටක් නොලබනවා, දිය නොලබනවා, පොළව නොලබනවා. එදාට ඒ කියලිලි සම්පූර්ණ කරගත් දිනයට මේ පිටිතයේ, මේ සැසර ගමනේ නිමාව ලැබෙයි.

ISBN 978-955-41189-0-4

9 789554 118904

ධර්ම දානය පිණිස නොමිලයේ බෙදා හැරීමකි

පූජ්‍ය පටිගල ගුණරත්න හිමි

බීජ සූත්‍රය

පූජ්‍ය පිරිගල ගුණරත්න
ස්වාමීන් වහන්සේ

2014 මාර්තු
2557 මැදිහි

ප්‍රථම මුද්‍රණය : 2014 මැදින් මස

සියළුම හිමිකම් ඇවිරිණි

ISBN 978-955-41189-0-4

දේශක හිමියන්ගේ අවසරය ඇතිව මෙම දහම් පොත ඕනෑම අයෙකුට මුද්‍රණය කොට නොමිලේ බෙදා දිය හැකි අතර මුදලට විකිණීම සපුරා තහනම් වේ.

පොත පිළිබඳ සියළු විමසීම්

මානෙල් පෙරේරා මහත්මිය

ගරු ලේකම්

සිරි සද්ධර්මාලෝක කළාණ මිත්‍ර සංසදය

නො: 83/3, බුන්ගමුව පාර, කලපළුවාව, රාජගිරිය

ටෙලි: 077 4228736

දහම් පොත් මුද්‍රණය සඳහා දායක වීමට කැමති පින්වතුන්ට තම ආධාර මුදල් ජාතික ඉතිරි කිරීමේ බැංකුවේ රාජගිරිය ශාඛාවේ ගිණුම් අංක 1-0117-01-1999-7 වෙත යොමු කළ හැකිය

මුද්‍රණය

කොලිටි ප්‍රින්ටර්ස්

17/2, පැරිවත්ත පාර, ගංගොඩවිල

නුගේගොඩ

දුක: 011 4 870 333

සබ්බ දානං ධම්ම දානං ජිනාති

සියළු දානයන් අතරින් ධම් දානය උතුම්වේ

පුණ්‍යානුමෝදනාව

ගම්පහ පහළයාගොඩ, ශ්‍රී සුමංගල මාවතේ පදිංචිව සිට පරලෝ සැපත් ලැබීමට රූපසිංහ සහ චන්ද්‍රාවතී හඳපාන්ගොඩ යන දෙමව්පියන්ට පින් පිණිස CECB ආයතනයේ සභාපති නිහාල් රූපසිංහ මහතා, සුධර්මා රූපසිංහ මහත්මිය, එම දෙපළගේ ආදරණීය පුතා සහ දියණිය විසින් මෙම ධම්දාන කටයුත්ත සඳහා දායකත්වය ලබා දී ඇත.

තවද සුභද්‍රාරාමයේ භාවනා වැඩසටහනට සහභාගී වන සියළුම පින්වත් පිරිසත් මෙම ධම්දාන කුසලයට දායක වී ඇත. ඔවුන් සියළු දෙනාටම මේ පින් උතුම් ධර්මාවබෝධය පිණිසම හේතු වාසනා වේවා.

මෙම උතුම් ධම්දානයම කුසල බලය හේතු කොට ගෙන මෙයට සහසම්බන්ධ වූ සියළුම දෙනාට නිදුක්, නිරෝගී සුවපත්භාවය ලැබීම පිණිසත්, මේ ගෞතම බුදු සසුනේදීම චතුරාර්ය සත්‍යය ධර්මය අවබෝධය පිණිසත්, නිවන් සුව අවබෝධය පිණිසත් හේතුවේවා.

සාදු! සාදු! සාදු!

පෙරවදන

මෙයට වසර කිහිපයකට පෙර අපේ පිටිගල ගුණරත්න ස්වාමීන් වහන්සේ විසින් දේශනා කරන ලද ධර්ම දේශනාවක් ශ්‍රවණය කිරීමට අවස්ථාව ලැබීමෙන් උන්වහන්සේට ඉතා ගැඹුරු සැඟවී ඇති දහම් කරුණු සරළ ලෙස පැහැදිලි කරදීමේ දුර්ලභ දේශනාමය හැකියාවක් ඇති බව අපට වැටහුණි. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස මා විසින් කරන ලද ආරාධනාව ඉතා කරුණාවෙන් පිළිගෙන 2007 වසරේ සිට නොකඩවා වසර කිහිපයක්ම කොළඹ පැවැත්වූ මාසික එක්දින වැඩසටහන් මාලාව නිසා නොයෙකුත් දහම් කරුණු ඉතා විස්තරාත්මකව අසා දැන ගැනීමේ භාග්‍යය අප බොහෝ දෙනෙකුට ලැබුණි. මෙතෙක් තිබූ බොහෝ වැරදි අදහස් වටහාගෙන, ලෝකික ප්‍රතිපදාව සහ ලෝකෝත්තර මාර්ගය අතර වෙනස දකිමින් ලෝකෝත්තර සම්මා දිට්ඨිය සඳහා අවශ්‍ය කරුණු ඒ සෑම දේශනාවකම පාහේ අඩංගු විය. මෙම දේශනාවේදී ද, බීජ සූත්‍රය පාදක කොට ගනිමින් ලෝකෝත්තර දෑක්මක් පිළිබඳව ඉතා ගැඹුරු කරුණු උන්වහන්සේ නුවණින් විමසන බොහෝ දෙනෙකුට වැටහෙන පරිදි ඉතා සරළ ආකාරයකින් මනාව පැහැදිලි කරනු ලබයි.

විඤ්ඤාණය නමැති බීජය පිහිටිය හැකි පොළව වන රූපය, වේදනාව, සංඥාව, සංඛාරය ආදියත්, එහි වැඩීම, විපුල භාවයට පත්වීම සඳහා අත්‍යවශ්‍ය වන තෙතමනය වන නන්දිරාග සහගත තණ්හාව ගැනත් මෙහිදී බොහෝ කරුණු විස්තරාත්මකව දේශනා කරනු ලබයි. එහිදී විඤ්ඤාණය පිහිටීමට, වැඩීමට අවශ්‍ය වන හේතූන්, ඒවා නොයෙදුනහොත් එය නිරුද්ධ වන අයුරුත් පැහැදිලිව වටහා ගැනීම නිවන් මාර්ගය හඳුනා ගැනීමට බොහෝ උපකාරී වනු ඇත.

ආයතනයේ හටගැනීම තුළ ස්කන්ධ පහක හට ගැනීම ඇතිවන ආකාරයත්, එය බුදුන් වහන්සේ වදාළ ජාතිය, ඉපදීම බවත් එය සම්මත මරණය, ඉපදීමේදී පමණක් නොව සෑම මොහොතකම, එනම් මේ මොහොතටත් පොදු, වර්තමානයේදීම දැකිය හැකි, දැකිය යුතු ධර්මතාවයක් බවත් උන්වහන්සේ මනාව

පැහැදිලි කොට දෙයි. මෙම සැඟවී ඇති අර්ථය නොදැකීමේ හේතුවෙන් අතීතයෙන් හා අනාගතයෙන් ජාති දුක දැකීම නිසා එයට ප්‍රතිකර්මය ලෙස “පින්” තෝරා ගැනීමෙන් නිවන් මාර්ගය තෝරා නොගැනීමක් බොහෝ විට සිදුවේ. ස්කන්ධ ටික මේ මොහොතේ ඉපිද නිරුද්ධ වුවත්, එසේ වන්නේ තවත් උපතකට මග පාදා බවත්, අපට කඩන්න, සිඳින්න තියෙන තැන මෙය බවත් උන්වහන්සේ කරුණු සහිතව පැහැදිලි කර දෙයි.

ඉපිද නිරුද්ධ වූ බව නොදැන රූපය හෝ වේදනාව හෝ සංඥාව හෝ සංඛාරය පිහිටා සිටින බවට මූලා වී එහි විඤ්ඤාණය පිහිටුවා තණ්හාවෙන් වැඩීමට අවශ්‍ය තෙතමනය ලබා දී නැවත නැවතත් ආයතන, ස්කන්ධ උපද්දවමින් සසරේ යන ගමන නැවැත්වීමට ප්‍රතිපදාවේ අවස්ථා දෙකක්ද මෙහිදී පැහැදිලි කරයි. මුල් ප්‍රතිපදාවේදී තෘෂ්ණා දිය එකතු නොකොට පොළවේ පිහිටි බීජය වියලා දමන ආකාරයත්, දෙවැනුව විඤ්ඤාණය නමැති බීජය රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර නමැති පොළොවෙහි නොපිහිටන ආකාරයත් එම අවස්ථා දෙකයි. දකින දෙය රෝස මලක් බව දැනගත් විට විඤ්ඤාණය පොළවේ පිහිටා ඇති බවත්, එහි අනිත්‍ය බව, දුක් බව, අනාත්ම බව, අසුභ බව මෙනෙහි කිරීමෙන්, තණ්හා දිය ලබා නොදී එය ඉක්මනින් වියලා දූමය හැකි බවත්, එවිට දස අකුසලයෙන් වැලකී කුසලය වැඩි දියුණු කළ හැකි බවත්, නමුත් එහි බ්‍රහ්මචරියාව නොමැති බවත් දැනගැනීම ඉතා ගැඹුරු ධර්මතාවයකි. මලක් ලෙස බලන විටම පංච උපාදාන ස්කන්ධය හටගෙන ඇති බවත්, එනම් දුක හටගෙන ඇති බවත්, ඒ වටා මුළු සද්ධර්මයම ගොඩනැගී ඇති බවත් මෙහිදී උදාහරණ සහිතව මනාව පැහැදිලි කොට දෙයි.

යමක් හමුවන අවස්ථාව තුළ ඇත්තේ ස්කන්ධ පංචකය - නාමරූප දෙකේ එකතුව - දුක. දුක දුක විදියට නොදැක්කොත් ඔබට පෙනෙන්නේ රෝස මලක්. එවිට නිරෝධය, මාර්ගය නැහැ. දුකකි සමුදය හටගන්නා. එවිට ඔබ දුකෙකි ද අඥාණං, දුකකි සමුදයේ ද අඥාණං, දුකකි නිරෝධයේ ද අඥාණං, දුකකි නිරෝධ ගාමිණී ප්‍රතිපදාවේ ද අඥාණං.

නමුත් මිනිසන් බව ලබා, සද්ධර්මය ශ්‍රවණයට අවස්ථාව ලැබුණු පින්වත් ඔබට මේ සතර ඥාණය ලබා නිවන් මාර්ගයට වැටීමේ දුර්ලභ අවස්ථාව තවමත් විවෘතයි. ඒ සඳහා මේ කුඩා දහම් පොත මහෝපකාරී වනු ඇත.

මෙවන් සැඟවී ඇති දහමක් විවෘත කරදුන් ගෞරවනීය පිටිගල ගුණරතන ස්වාමීන් වහන්සේට මෙම පින් නිදුක්, නිරෝගී භාවය ලැබීමටත්, තව තවත් විශාල පිරිසකට ධර්මාවබෝධය ලබා දීමටත්, නිවන් අවබෝධය පිණිසත් හේතු වාසනා වේවා! මෙම පොත මුද්‍රණය කොට නොමිලේ බෙදා දීමට දායක වුණු, අපගේ භාවනා වැඩසටහන් වලට සහභාගි වන සියලුම දෙනාටත්, පරිසණක ගත කළ දිල්ලැක්ෂි චිරරත්න මහත්මියටත්, අපගේ අදහසට ගැලපෙන අයුරින් පිටකවරය මනා ලෙස සකස් කොට දුන් රඳිනි රාජරත්න දියණියටත් මේ පින් ඉක්මන් ධර්මාවබෝධය පිණිසම හේතු වාසනා වේවා!

රෝගී තත්වයේ සිටිමින් වෙහෙස නොබලා මෙහි සෝදුපත් බලමින් උදව් උපකාර කළ මානෙල් පෙරේරා මහත්මියටත් මේ පින් අනුමෝදන් වීමෙන් ඉක්මන් සුවයටත්, උතුම් ධර්මාවබෝධයටත් හේතු වාසනා වේවා!

රවිඤ්ඤ කොග්ගලගේ
Email: koggalage@yahoo.com
Web: <http://ravi.harimaga.com>
Mobile: 0777234239

බීජ සූත්‍රය

පඤ්චමානි භික්ඛවෙ බීජජාතානි. කතමානි පඤ්ච : මූලබීජං ඛණ්ඩබීජං එච්ඛබීජං අග්ගබීජං බීජබීජඤ්ඤෙව පඤ්චමං. ඉමානි චක්ඛු භික්ඛවෙ පඤ්ච බීජජාතානි අඛණ්ඩානි අපුත්තිකානි අවාතාතපහතානි සාරාදායීනි සුඛසයිතානි පඨවී ච නාසා ආපො ච නාසා අපි නු ඉමානි භික්ඛවෙ පඤ්ච බීජජාතානි වුද්ධිං විරුළ්භිං වෙපුලලං ආපජේය්‍යන්ති. - නො හෙතං හන්තො.

ඉමානි චක්ඛු භික්ඛවෙ, පඤ්ච බීජජාතානි ඛණ්ඩානි පුත්තිකානි වාතාතපහතානි අසාරාදායීනි න සුඛසයිතානි පඨවී ච අසා, ආපො ච අසා, අපි නු ඉමානි භික්ඛවෙ, පඤ්ච බීජජාතානි වුද්ධිං විරුළ්භිං වෙපුලලං ආපජේය්‍යන්ති? - නො හෙතං හන්තො.

ඉමානි චක්ඛු භික්ඛවෙ පඤ්ච බීජජාතානි අඛණ්ඩානි අපුත්තිකානි සාරාදායීනි සුඛසයිතානි පඨවී ච අසා, ආපො ච අසා, අපි නු ඉමානි පඤ්ච බීජජාතානි වුද්ධිං විරුළ්භිං වෙපුලලං ආපජේය්‍යන්ති. - එවං හන්තො.

සද්ධර්මශ්‍රවණාභිලාශී, ගුණබර කාරුණික පින්වත්ති, සංයුක්ත නිකායේ 3 වැනි පොතේ ඛණ්ඩ සංයුක්තයේ උපති වග්ගයේ බීජ සූත්‍රයේ මූලික දේශනා පාඨ කිහිපයක් අපි මාතෘකා වශයෙන් යොදා ගත්තේ. පින්වතුනි මගේ බුදුරජාණන් වහන්සේ සැවැත් නුවර ජේතවනාරාමයේ වැඩසිටින අවදියේ එක්තරා දවසක භික්ෂූන් අමතලා දේශනා කරනවා මහණෙනි, මේ ලෝකයේ බීජ වර්ග පහක් තියෙනවා. පඤ්චමානි භික්ඛවෙ බීජජාතානි - මේ මහා පොළවේ පැළවෙන සියලු දෙය වර්ගීකරණයක් කළොත් වර්ග පහකට යටත් වෙනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ උද්භිද විද්‍යාව පිළිබඳ අවබෝධය මේ සූත්‍රයෙන් මතුවෙනවා. උත්වහන්සේ පරිසරය පිළිබඳව, පැළෑටි පිළිබඳව කෙබඳු අවබෝධයක් සම්මා සම්බුද්ධත්වය තුළ අවබෝධ කරගෙන සිටියාද කියලා පෙනෙනවා.

කකමානි පංච - මොනවාද ඒ බීජ වර්ග පහ? මූලබීජං - මූලම පැළවෙන බීජ වර්ග තියෙනවා. ඛණ්ඩබීජං - කඳ, අතු පැළවෙන බීජ වර්ග තියෙනවා. එළබීජං පුරුක් වලින් පැළවෙන බීජ වර්ග තියෙනවා. අග්නබීජං අග, දළ්ලම පැළවෙන බීජ වර්ග තියෙනවා. බීජබීජං-ඇට,අල,බීජ පැළවෙන බීජ වර්ගත් තියෙනවා. මේ තමයි මහණෙනි මහා පොළවේ හැදෙන බීජ වර්ග පහ.

ඉමානි චක්ෂු භික්කවෙ - මහණෙනි මේ බීජ වර්ග අඛණ්ඩානි - නොකැඩුනා නම්, නොබිඳුනා නම්, අපූතිකානි - කුණු නොවුනා නම්, අවාතාතපහතානි - අවිසුළුගින් වියලුනේ නැති නම්, සාරාදායීනි - සරු නම්, සුඛසයිතානි - බීජ වශයෙන් සුදුසු තත්ත්වයක තියෙනවා නම්, එහෙත් පඨවී ච නාස්ස ආපො ච නාස්ස - පොළොව නොලැබුනොත්, දිය නොලැබුනොත්, අපි නු ඉමානි භික්කවෙ පඤ්ච බීජජාතානි වුද්ධිං විරුළ්භිං වෙපුලං ආපජේය්‍යන්ති - මහණෙනි පොළොව නොලැබුණොත් ඒ බීජ හොඳම තත්ත්වයේ තිබුණත්, වතුර නොලැබුණොත් ඒ බීජ ජාති පැළවෙයිද? වඩාත් හොඳට පැළවෙයිද? විපුලභාවයට පත්වෙයිද? නො හෙතං හජෙන - ස්වාමීනි නොවෙයි.

නැවතත් උන්වහන්සේ විමසනවා ඉමානි චක්ෂු භික්කවෙ, පඤ්ච බීජජාතානි - මහණෙනි මේ පංච බීජයෝ - ඛණ්ඩානි - කැඩිලා බිඳිලා ගියොත්, පූතිකානි - කුණුවෙලා, වාතාතපහතානි - අවුසුළුගින් වියළි ගොස්, අසාරාදායීනි - සරු නැහැ, න සුඛසයිතානි - තෙත් ගතිය, සුදුසු තත්ත්වයේ නැහැ, එබඳු බීජයකට පඨවී ච අස්ස, ආපො ච අස්ස - පොළව ලැබුණත්, පොළවේ පිහිටියත්, වතුර ලැබුණත් මහණෙනි අපි නු ඉමානි භික්කවෙ, පඤ්ච බීජජාතානි වුද්ධිං විරුළ්භිං වෙපුලං ආපජේය්‍යන්ති - එබඳු නුසුදුසු බීජ පොළවේ පිහිටියත්, වතුර ලැබුණත් මහණෙනි ඒවා වැඩෙයිද, පැළවෙයිද, වඩ වඩාත් විපුලභාවයට පත්වෙයිද?

නො හෙතං හජෙන - එහෙම වෙන්න විදියක් නැහැ. දැන් කාරණා දෙකක් මෙනැන කියවුනා. හොඳ බීජ පොළව

නොලැබුණොත්, පොළවේ නොපිහිටියොත්, වතුර නොලැබුණොත් පැළවෙන්නේ නැහැ. පොළවේ පිහිටියත්, වතුර ලැබුණත් බීජ හොඳ නැත්නම් ඒත් පැළවෙන්නේ නැහැ.

තුන්වැනිව උන්වහන්සේ පෙන්වනවා - ඉමානි වසු හික්කවෙ පඤ්ච බීජජාතානි අබණ්ඩානි අපුනිකානි සාරාදායීනි සුබසයිතානි පඨවී ච අසු, ආපො ච අසු, අපි නු ඉමානි පඤ්ච බීජජාතානි වුද්ධිං විරුල්භිං වෙපුලං ආපජේය්‍ය්‍යනි - මහණෙනි මේ පංච බීජයෝ කැඩිලා බිදිලත් නැහැ, කුණුවෙලත් නැහැ, අවුසුළගිත් වියළිලත් නැහැ, බොහොම සරුසාරයි, බොහොම හොඳ තත්ත්වයෙන් තියෙනවා, පොළවත් ලැබුණොත්, පොළවේ පිහිටියොත්, වතුරත් ලැබුණොත්, එබඳු බීජ වැඩෙයිද, පැළවෙයිද, වඩ වඩාත් විපුලභාවයට පත්වෙයිද? එවං හන්ත - එහෙමයි ස්වාමීනි. බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ආකාරයෙන් මේ මහා පොළවේ පැළවෙන බීජ වර්ග පිළිබඳව, ඒවා පැළවෙන්න ඕනේ කරන දෑ පිළිබඳව, ඒ පොළවේ පිහිටියත් තෙතමනය, වතුර නොලැබුණොත් ඒ බීජ පැළ නොවෙන බවත්, පොළවේ පිහිටිය විට වතුරත් ලැබුණොත්, ඒ බීජ පැළවීමට, විපුලභාවයට පත්වෙන බවත් මේ ලෝකය දකිමින් උන්වහන්සේ දේශනා කරලා මේ ටික ධර්මයට උපමා කළා.

සෙය්‍යථාපි හික්කවෙ පඨවීධාතු එවං චතස්සො විඤ්ඤාණංධිකියො දඨබ්බො. සෙය්‍යථාපි හික්කවෙ ආපොධාතු එවං නන්දිරාගො දඨබ්බො. සෙය්‍යථාපි හික්කවෙ පඤ්ච බීජජාතානි එවං විඤ්ඤාණං සාහාරං දඨබ්බං - මහණෙනි පඨවී ධාතුව යම් සේ ද බීජ වැඩෙන්නේ, අතු විහිදී හැදෙන්නේ, එසේයි මහණෙනි මේ කර්ම විඤ්ඤාණය වැඩෙන්නේ එවං වසු විඤ්ඤාණං - මොනවාද විඤ්ඤාණය පිහිටන හතර? රූපය විඤ්ඤාණය පිහිටන තැනක්, වේදනාව, සංඥාව, සංඛාරය, විඤ්ඤාණය පිහිටන තැනක්. මේ විඤ්ඤාණය පිහිටන, වැඩෙන පොළොව රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර. බීජ වැඩෙන්න මේ මහා පොළව උපකාර වෙනවා වගේ, විඤ්ඤාණය නමැති ගහ වැඩෙන්න පොළව තමයි රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර.

සෙය්‍යථාපි හික්කවෙ ආපොධාතු - මහණෙනි ආපොධාතුව යම්සේද එය මෙසේ දත යුතුයි - නන්දිරාගය සහගත තෘෂ්ණාව. නන්දිරාගය තමයි මේ විඤ්ඤාණය වැඩෙන්න තියෙන තෙතමනය, චතුර. පොළවේ පිහිටියත්, සතර භූමියෙහි පිහිටියත් විඤ්ඤාණය තෙතමනය නොලැබුණොත් ඉක්මනින් වියළී මැරෙන්න පුළුවන්. සෙය්‍යථාපි හික්කවෙ පඤ්ච බීජජාතානි - බීජ ජාති පතට සමාන වෙන්නේ මොනවාද? එය යම් සේ ද මහණෙනි, එවං විඤ්ඤාණං සාහාරං දට්ඨබ්බං - ප්‍රත්‍ය සහිත විඤ්ඤාණය, කර්ම විඤ්ඤාණය පංච බීජ ජාතීන්ට සමානයි. පංච බීජ වර්ග හා සම වූ ආහාර සහිත වූ, කර්ම සහිත වූ විඤ්ඤාණය වැඩෙන්න පොළවක් ඕනේ, චතුර ඕනේ. ඒ විඤ්ඤාණය වැඩෙන පොළව තමයි රූපය, වේදනාව, සංඥාව, සංඛාරය. මේ පොළවේ පිහිටියොත් නන්දිය නමැති තෘෂ්ණාවේ දිය, තෙතමනය ලැබුණොත් මේ විඤ්ඤාණය වැඩෙනවා. මහත් වූ විපුලභාවයට පත්වෙනවා.

මහණෙනි මේ විඤ්ඤාණය රූපයට පැමිණ, රූපයම අරමුණු කොට, රූපයම පිහිට කොට, පවත්නේ නන්දිරාග සංඛ්‍යාත තෘෂ්ණාවෙන් තෙත්වූයේද, වැඩීමට, බොහෝ කොට වැඩීමට, විපුලභාවයට පත්වෙනවා. කර්ම විඤ්ඤාණය මහණෙනි වේදනාවට පැමිණ සිටින්නේ වේදනාවම අරමුණු කොට, වේදනාවේම පිහිටි කර්ම විඤ්ඤාණය තෘෂ්ණාවෙන් තෙත් වූයේද බොහෝ කොට වැඩීමට, විපුලභාවයට පත්වෙනවා. මහණෙනි කර්ම විඤ්ඤාණය සංඥාවට පැමිණ සංඥාවම අරමුණු කොට, සංඥාවම පිහිට කොට පවත්නේ තෘෂ්ණාවෙන් තෙත් වූයේද, වුද්ධිං විරුළ්භිං වෙපුලං - බොහෝ කොට වැඩෙනවා, විපුලභාවයට පත්වෙනවා. කර්ම විඤ්ඤාණය සංඛාරය අරමුණු කොට ඇත්තේ, සංඛාරය පිහිට කොට ඇත්තේ, තෘෂ්ණාවෙන් තෙත් වූයේද එකල්හීද බොහෝ කොට විපුලභාවයට පත්වෙනවා.

මහණෙනි මෙහෙමයි මේ කර්ම විඤ්ඤාණය වැඩෙන්නේ. මහණෙනි යම් කෙනෙක් මේ ලෝකයේ දෙවියෙක් හෝ බ්‍රහ්මයෙක් හෝ ශාස්තෘවරයෙක් හෝ මාරයෙක් හෝ කියනවා නම් රූපය හැර, වේදනාව හැර, සංඥාව හැර, සංඛාරය හැර මේ

විඤ්ඤාණයේ යෑමක්, ඒමක්, වුතියක්, උත්පත්තියක්, වැඩීමක්, නැගීමක්, පැතිරීමක් පනවන්නෙමිසි කියලා වෙන තැනකින්, විඤ්ඤාණය පිහිටන තැනක් පෙන්වනවා කියලා කියනවා නම් එය කවදාවත් වෙන්න බැහැ. මේ හතර හැර විඤ්ඤාණය පිහිටන, විඤ්ඤාණය වැඩෙන තැනක් මේ තුන් ලෝකයේ කාටවත් පෙන්වන්න බැහැ. මේ හතර තමයි විඤ්ඤාණය හැදෙන, වැඩෙන, විපුලභාවයට, මහත්භාවයට පත්වෙන භූමිය.

ඒ නිසා මහණෙනි යම් මහණෙකුගේ රූප ධාතුව පිළිබඳව රාගය ප්‍රභීනද, රාග ප්‍රභානයෙන් අරමුණ සිදෙයි. අරමුණ සිදීමෙන් කර්ම විඤ්ඤාණයාගේ පිහිටීමක් නොලබන්නේ, සිදීමට, බිඳීමට පත්වේ. ඉතින් මහණෙනි වේදනා ධාතුවෙහි මහණෙකුගේ රාගය ප්‍රභීනද, ඒ රාගය ප්‍රභීන වීමෙන් අරමුණ බිඳෙනවා. අරමුණ බිඳීමෙන් කර්ම විඤ්ඤාණයට පිහිටක් නැහැ. සංඥා ධාතුවෙහි මහණෙකුගේ රාගය ප්‍රභීනද, රාගය ප්‍රභීන වුනොත්, නන්දිය ප්‍රභීන වුනොත් අරමුණ අතහැරෙනවා. අරමුණ සිදීමෙන් කර්ම විඤ්ඤාණයට පිහිටක් නැතිව යනවා. මහණෙනි සංඛාර ධාතුව පිළිබඳව මහණෙකුගේ නන්දිය ප්‍රභීනද, රාගයාගේ ප්‍රභානයෙන් අරමුණ අතහැරෙනවා. අරමුණ සිදීමෙන් කර්ම විඤ්ඤාණයට පිහිටක් නැතිව යනවා.

විඤ්ඤාණය නොපිහිටියේද, විපුලභාවයට පත් නොවන්නේද, ප්‍රතිසන්ධිය අභිසංස්කරණය නොකොට නිරුද්ධ වූයේ, විමුක්ත වූයේ වෙයි. මිදුනේයැයි ස්ථිර වෙයි. ස්ථිර වූයේ සතුටු වෙයි. සතුටු වූයේ ක්‍රස්ත නොවෙයි. ක්‍රස්ත නොවූයේ තමා තුළම පිරිනිවීම වෙයි. එවිට ජාතිය ක්‍ෂය විය, බීතාජාති වුසිතං බ්‍රහ්මවරියං කථංකරනියං නාපරං ඉත්තකායාති - බ්‍රහ්මවරියාව නිම විය. අනුපාදා පරිනිර්වානය පිණිස තව කළ යුත්තක් නැත කියලා දකිනවා, දැනගන්නවා. මේක තමයි බීජ සූත්‍රය.

දැන් අපි සම්පූර්ණයෙන්ම සූත්‍රයේ අදහස පැහැදිලි කරගත්තා. දැන් අපට ඕනේ මේක ප්‍රායෝගික අත්දැකීමක් කරගෙන මේ සූත්‍රයේ එන දහම මතු කරගන්න. මේ හැම ධර්මයකම තියෙනවා උදෙස, නිදෙස, පටිනිදෙස. සූත්‍රය

කියන්නේ උදෙසාය. එහි අර්ථය අපි මතු කරගන්න ඕනේ. ඊළඟට ඒ අනුව කටයුතු කරලා අවබෝධ කරගන්නවා ඒ ධර්මය පටිනිදෙස මේ අවස්ථා තුන මේ හැම ධර්මයකින්ම එකතුවෙලා ආවොත් තමයි ඒ ධර්මයේ සැබෑ ප්‍රයෝජනය අපට ලැබෙන්නේ. අපි කරණිය මෙත්ත සූත්‍රය හැමදාම කියනවා, හැම ගෙදරකම නිතර භාවිතා කරනවා. නමුත් එහි තියෙන්නේ මොනවාද කියලා දන්නේ නැහැ. එහි ඇති කරුණු ටික විමසුවොත්, ජීවිතයට එකතු වුනොත් කොපමණ ආලෝකමත් ජීවිත ගොඩනැගෙවිද? ඒ වගේම මේ සූත්‍ර ධර්ම අතරේ වටිනා ගැඹුරු උතුම් ධර්ම ගැබ්වෙලා තියෙනවා.

මේ සූත්‍ර දේශනාවෙදී කියවුනා ලොකයේ තිබෙන බීජ වර්ග පිළිබඳව. ඒ බීජ හොඳ තත්ත්වයේ තිබුණත් පොළවක නොපිහිටියොත්, වතුර නොලැබුණොත් පැළවෙන්නේ නැහැ. බීජ නරක් වුනොත් පොළව ලැබුණත්, වතුර ලැබුණත් ඒත් පැළවෙන්නේ නැහැ. බීජත් හොඳ වෙලා, පොළවත් වතුරත් ලැබුණොත් පැළවෙනවා. ඉතින් මේ උපමාවෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වුයේ බීජ වලට කර්ම විඤ්ඤාණය. ආපෝ ධාතුවට, වතුරට සම කළා නඤ්ජරාගය, තෘෂ්ණාව. පඨවි ධාතුවට, පොළවට සමාන කළා සතර විඤ්ඤාණ ධීති. රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර. මේ ටික ගලපලා බලන්න. විඤ්ඤාණය සසර පුරාම අතරක් නැතිව වැඩෙන හැටි විමසා බැලූ විට මේ සංසාර ගමනේ නිමාවක් අපට දකින්න පුළුවන් වෙයි. ඒ ටික තේරුම් ගන්න. කොහොමද විඤ්ඤාණය රූපය අරමුණු කරන්නේ? කොහොමද විඤ්ඤාණය වේදනාව අරමුණු කොට පවතින්නේ. කොහොමද විඤ්ඤාණය සංඥාව අරමුණු කොට පවතින්නේ? කොහොමද විඤ්ඤාණය සංඛාරය අරමුණු කොට පවතින්නේ? ඒ අරමුණු කොට පවතින අවස්ථාවෙහි නඤ්ජරාගය - තෙතමනය ලැබෙන්නේ කොහොමද?

ඊළඟට අපි මේ වෙනකොටත් දන්නවා කර්ම විඤ්ඤාණය තමයි නැවත නැවත ප්‍රතිසන්ධිය හදන්නේ. ප්‍රතිසන්ධිය අභිසංස්කරණය කරන්නේ මේ හතර පොලේ විඤ්ඤාණය පිහිටනවා, තෘෂ්ණාවෙන් තෙත් වෙනවා කියලා කියන්නේ

ප්‍රතිසන්ධි අභිසංස්කරණය කරනවා. නැවත ප්‍රතිසන්ධි හදනවා. නැවත ප්‍රතිසන්ධි හදනවා කියන කොට අපි හුඟක් දෙනෙකුට මතකයට එන්නේ මැරිලා උපදින එක. ඒකත් නැවත ප්‍රතිසන්ධියක්. නමුත් අපට හමුවෙන ප්‍රතිසන්ධියක් තියෙනවා. රූපයට විඤ්ඤාණයාගේ බැසගැනීමක් තියෙනවා හැම මොහොතකම. හැම ඝණයකම අපට හමුවෙන්නේ ස්කන්ධ පංචකයක පහළවීම.

ආයතනය උපන්නා කියලා කියන කොට ස්කන්ධ පහක හටගැනීමක් තියෙනවා. කථමං. වාචුසො ජාති. ජාති සංජාති ඔක්කනති අභිනිබ්භතති බන්ධනං පාතුභාවො ආයතනානං පටිලාභො ඉදං වුවචනාවුසො ජාති. ජාතිය කියන්නේ මොකක්ද කියලා කියපු තැන- ජාති සංජාති ඔක්කනති අභිනිබ්භතති බන්ධනං පාතුභාවො - ස්කන්ධයන්ගේ පහළවීමක් - ආයතනානං පටිලාභො - ආයතනයන්ගේ ප්‍රතිලාභයක් තිබේද, මෙය ජාතිය, ඉපදීම.

එතකොට අපට හැමතිස්සේම මේ ස්කන්ධයන්ගේ පහළවීම, හැමතිස්සේම ආයතනයක පහළවීම සිද්ධවෙනවා. මේ මොහොතේ ඇහැ ඉපදිලා නම්, චක්කායතනය ඉපදිලා නම්, චක්කායතනය තව මොහොතකින් නිරුද්ධ වෙනවා - මැරෙණවා. ඊළඟට වෙනත් ආයතනයක් උපදිනවා. ඒ ආයතනය ඉපද නිරුද්ධ වෙලා තවත් ආයතනයක් - හැම තිස්සේම මේ ආයතනය හයෙන් එක ආයතනයයි උපදින්නේ. ආයතන දෙකක් එකවර උපදින්න බැහැ. අනෙක් ආයතන පහම මැරිලා - අනාත්මයි. එක ආයතනයයි ඉපදිලා තියෙන්නේ. ඒ ආයතනයක් උපන්නා කියන තැන තියෙනවා ස්කන්ධ පහ.

ඇහැ උපන්නා කියලා කියන කොට එතන ඇහැත්, රූපයත් රූප ස්කන්ධයටයි අයිති. වක්ඛු සම්ඵස්සයෙන් හටගන්න වේදනාව වේදනා උපාදාන ස්කන්ධය. රූප සංඥාව සංඥා උපාදාන ස්කන්ධයට අයිතියි. රූප සංවේතනාව සංඛාර උපාදාන ස්කන්ධයට අයිතියි. වක්ඛු විඤ්ඤාණය විඤ්ඤාණ උපාදාන ස්කන්ධයට අයිතියි. විභංගප්‍රකරණය හා මහා හතීපදොපම සූත්‍රයෙන් පැහැදිලියි මෙය. එතකොට ආයතනයක් හටගන්නවා කියන කොට එතන ස්කන්ධයන්ගේ පහළවීම. ජාතිය ඉපදීම -

මේ හැමතැනකම තියෙන ප්‍රතිසන්ධිය. නැවත හටගැනීම හැම මොහොතකම අපට තියෙනවා.

දැන් අපට මැරීලා උපදිනවා කියන අත්දැකීම ලබන්න බැරිවෙයි, නමුත් මේ ආයතනයක් නිරූද්ධවෙලා ආයතනයක් උපදින්නේ කොහොමද කියලා හඳුනාගන්නොත්, චුති උත්පතිය ඔබ හඳුනාගන්නවා. ධර්මය කියලා කියන්නේ අතීතය එක් අන්තයක්, අනාගතය එක් අන්තයක්, වර්තමානයයි මැද - අපි ජාති දූක ගැන ලෝකයේ මෙපමණ කාලයක්ම කථාකරලා තියෙන්නේ එක්කෝ අතීතයට ගොස් නැතිනම් අනාගතයට ගිහිල්ලා. අපි ජාති දූක ගැන කථා කළේ අනේ අතීත සංසාරයේ අපි තිරිසන්තු වෙලා හිටියා, ප්‍රේතයෝ වෙලා හිටියා ආදී වශයෙන් - අනේ කොපමණ දුක් වින්දාද කියලා. අතීතයෙන් තමයි ජාති දූක දැක්කේ.

මේ ජීවිතයේත් ජාති දූක දැක්කේ මවු කුස කියන්නේ මල් පෙත්තක් වගේ සිනිඳු සුමුදු තැනක් නෙවෙයි, මහා අන්ධකාර තැනක්, දුර්ගන්ධය ඇති තැනක්. ගවර වලක හැඳෙන පුංචි පණුවෙක් වගෙයි අපි හටගත්තේ, අපේ චින්තනයක්, හිතන බවක් තිබුණා මෙය තමයි ජාති දූක කියලා. කර්මජ වායෝ ධාතුව කිපිලා පුංචි සිදුරකින් ඇදලා ගන්නවා වගේ මහා දූකක් විඳගෙන, අඬාගෙන තමයි මේ ලෝකයට පහළ වෙන්නේ කියලා අපි ජාති දූක ගැන හිතලා තියෙනවා. නමුත් ඒක අතීත අත්දැකීමක්. එය වර්තමානය නොවෙයි.

ඊළඟට ජාති දූක අපි දැක්කේ අනාගතයෙන් - මරණින් පසුව උපදිනවා, තිරිසනෙක් වෙන්න පුළුවන්, එහෙම වුනොත් සාපිපාසයෙන් අවිච්ඡේද වැස්සෙන් පින්තෙන් කොච්චර පීඩා විඳිමින් බියෙන් සැකෙන් ජීවිත ගෙවන්න වෙයිද, දාර පිඹුරෙක් වෙලා උපන්නොත් මාස ගණනාවක් ගියත් ගොදුරක් නැතිව සාපිපාසයෙන් දූවෙමින් ඉන්න වෙනවා, මුවෙක් ගෝනෙක් වෙලා ඉපදුනොත් සැතපුම් ගණනාවක් දිය සොයාගෙන ගොස් පිපාසය සංසිදුව ගන්න දිය පොදක් බොන්න යන්නම් තැත් කරනකොට අත්තක හඬ ඇසුනොත් ජීවිත බයේ, මරණ බයේ සැතපුම්

ගණනක් දුවලා නේද නතර වෙන්නේ, ඉතින් මෙබඳු විපතට නේද වැටෙන්නේ අනාගතයේ. පෙරේතයෙක් වෙලා උපන්නොත් කොච්චර දුකක් විඳින්න වේවිද? සාපිපාසයෙන් සෙම් සොටු ටිකක්වත් නැතුව දූවෙන, තැවෙන සිරුරු ඇතිව, ඇටකටු මතුවුනු, ඉදිමුනු බඩක් ඇතිව, විරූපී සිරුරක් ඇතිව උපදින්න වුනොත්, අසුරයෙක් වෙලා උපන්නොත් 136ක් අපායේ උපන්නොත් ගිනිදූල් වලින් නිරන්තරව දූවෙන්න වෙනවා නේද කියලා අනාගතයේ ජාති දුක ගැන හිතනවා.

වර්තමානය තුළ ජාති දුක අපට ලැබුනේ නැහැ. ඒ නිසා අපට වර්තමානයේ ධර්මය ලැබුනේ නැහැ. අතීතයෙන් හා අනාගතයෙන් තමයි අපි ජාති දුක දැක්කේ. ඒ නිසා ඒ ජාති දුකට ප්‍රතිකර්මය තමයි අපි පින කියන ධර්මතාවය තෝරාගත්තේ. නිවන් මග තොරාගත්තේ නැත්තේ ඒ නිසයි. අපට වර්තමානයෙන් ජාති දුක හමුවුනේ නැහැ. වර්තමානයෙන් හැම මොහොතකම අපට ජාතියක් - ඉපදීමක් තියෙනවා. යොවු හිඤ්ඤාවෙ වක්කුං උප්පාදො ධීති අභිනිබ්බන්ති පාතුභාවො දුක්ඛස්සො උප්පාදො රොගානං ධීති ජරාමරණං පාතුභාවො - ඇහැ උපදිනවා කියලා කියන්නේ දුක උපදිනවා, ජරා මරණය, රෝගය ඇතිවෙනවා. හැමකිස්සේම ඉපදීමක් තියෙනවා. මේ ඉපදීම, හටගැනීම කොහොමද වෙන්නේ කියන කාරණාව තමයි විශේෂයෙන් මේ සූත්‍රය තුළ ගැබ්වෙලා තියෙන ගැඹුරු අර්ථය. සාංසාරික ප්‍රභවය, සංසාර ගමන පිළිබඳවත් මේ දේශනාවෙන් අර්ථ ගන්න පුළුවන්. ඒකටත් අදාලයි.

දැන් අපි බලන්න ඕනේ මේ ටික කොහොමද භොයාගන්නේ. විඤ්ඤාණය ඉපද නිරුද්ධ වෙන්න නොදී - ඉපද නිරුද්ධ වෙන්නේ නැතුව විඤ්ඤාණය හටගන්නේ කොහොමද? අපි දන්නවා ඇසත්, රූපයත් ගැටුනු විට විඤ්ඤාණයක් උපදිනවා කියලා. ඇසත්, රූපයත් වෙන් වෙනකොටම විඤ්ඤාණයද නිරුද්ධ වෙනවා කියලා අහලා තියෙනවා, දන්නවා. එහෙනම් ඇසත්, රූපයත් හටගන්න තැන විඤ්ඤාණය උපන්නා නම් ඇසත්, රූපයත් වෙන් වෙනකොට විඤ්ඤාණයද නිරුද්ධ වෙනවා නම් ඉතින් නැවත කරන්න දෙයක් නැහැනේ. උපන් තැනම

විඤ්ඤාණය නිරුද්ධ වෙලා යනවානේ. එහෙනම් කොහොමද නිරුද්ධ නොවී විඤ්ඤාණය පවතිනවා කියලා කියන්නේ?

ඇසත්, රූපයත් ගැටිලා වක්කු විඤ්ඤාණය උපදිනවා. **තින්තං සංගති එසෙසා** - තුන්දෙනාගේ එකතුව ස්පර්ශයයි. එසස පචයා වෙදනා - ස්පර්ශය නිසාම රූප සංඥාව - ස්පර්ශය නිසාම රූප සංවේතනාව - මේ ස්කන්ධ ටික පහළ වෙනවා. දැන් මෙය ඉපද නිරුද්ධ වෙන්නේ තවත් උපතක් ඇති කරලා. මෙතැනින් මේ ස්කන්ධ ටික මියැදෙන්නේ තවත් උපතකට මග හදලා. මෙතනයි අපට කඩන්න, සිඳින්න, බිඳින්න තියෙන තැන, තේරුම් ගන්න, හඳුනාගන්න තියෙන තැන. මෙතන නිරුද්ධ වෙනකොට තව තැනක් හටගන්නේ කොහොමද? එතැනදී ඇසත්, රූපයත් වෙන් වෙනකොට ඒ නිසා උපත් සිතත්, සිතත් එක්ක උපත් වෛතසිකත් ඉතුරුවක් නැතිව ඉවරයටම යනවා. නමුත් යන්නේ යමක් ඉතුරු කරලා තියලා. ඒ හටගත්ත ධර්මතාවය තුළ යමක් පෙන්නලයි මිය යන්නේ.

වරෙක මේ විඤ්ඤාණය ආයතනික ස්වභාවයෙන් ක්‍රියාත්මක වෙනවා. නිදර්ශනයක් ගත්තොත් අපට කායාතනය ක්‍රියාත්මක වීමෙන් අත්පොළසන් දෙන්න පුළුවන්. අත් දෙක එකතු කරලා හයියෙන් හැප්පුවොත් ශබ්දයක් එනවා. ඒ ශබ්දය නැගුනේ අතේ ගැටීම නිසා. කයත්, පහසත්, කාය විඤ්ඤාණයත් කියන හේතු සාධක කරගෙන. නමුත් එයින් උපත් ශබ්දය තව ආයතනයකට අරමුණු වෙන්නේ නැද්ද? ඒ ගැටීම නිසා ඇතිවුනු හඬ සෝත ආයතනයට අරමුණක් වෙනවා නේද? කණට ගැටෙන ශබ්දයක් වෙනවා. එතකොට මේ කායාතනය නිසා හටගත්ත දෙය සෝත ආයතනයට අරමුණක් වුනා, ආහාරයක් වුනා. කණ උපදින්න, සෝත විඤ්ඤාණය උපදින්න ප්‍රත්‍යයක් වුනා. මේ වගේ හැමවිටම අපට ආයතනය මෙහේ බිඳෙනකොට - ඇහැත් රූපයත් වෙන්වෙන කොටම, ඒ සිතත්, සිතුවිලිත් මැරුණා. එතැනින් ඇතිකරන ධර්මතාවය මනෝමය ක්‍රියාවලියකට උපකාර වෙලයි මිය යන්නේ.

නමුත් එය චිත්ත නියාමයක්. සම්පට්ච්චන, සංතීරණ,

වෞත්තපන, ජවන - වික්ත විටියේ පැවැත්ම ධර්මයේ අපට උගන්වන්නේ. අපට ඒ පිළිබඳව අභිධර්ම දැනුමක් අවශ්‍ය වෙන්නේ නැහැ. ඒක අපි දන්නේ නැහැ, අමාරුයි කියලා හිතන්න එපා. දැනගෙන හිටියොත් නරකක් නැහැ. අපට තේරෙනවා ආයතනයක් ගැටිලා අවසන් වෙනකොට ඒකේ ඉතුරු ක්‍රියාව තවත් කෙනෙක් භාරගන්න බවක්. අපි මතක් කරලා දීලා තියෙනවා ශබ්දයක් කළ විට කණත්, ශබ්දයත්, සෝත විඤ්ඤාණයත් ඒ සිතත් එක්කම වේදනා, සංඥා, චේතනා වෛතසික පහළවෙලා මේ මොහොතේම ඉපිද නිරුද්ධ වෙනවා. දැන් ඔබ මේ ශබ්දය ගැන මිහිරි බවට හෝ අමිහිරි බවට, නිත්‍ය බවට හෝ අනිත්‍ය බවට, හොඳයි, සැපයි, නරකයි කියලා හෝ මෙතැනින් ඇතිවුනේ, අරකෙනා ඇති කළේ කියලා හෝ මොනවා හරි ශබ්දය පිළිබඳව හිතනවා නම් හිතන්නේ මේ ඇහෙන ඤාණයේද ඉන් අනතුරුවද? මේ ඤාණය තුළ අපට ඒ සඳහා ඉඩක් නැහැ. දැනට තේරෙන රළු මතස තුළයි අපි මේ තේරුම් ගන්න හදන්නේ. ශබ්දය ගැන අපි හිතන්නේ කණත්, ශබ්දයත්, සෝත විඤ්ඤාණයත්, සෝත සම්පස්සයත්, සෝත සම්පස්සයෙන් හටගත්ත වේදනා, සංඥා, චේතනාත් තියෙද්දී නොවෙයි. ඒවා මැරුණාට පසුව. නමුත් මැරුණු බව දන්නේ නැහැ. දැන් අපේ හිත යම් අරමුණක පිහිටලා තියෙනවා.

විඤ්ඤාණ ධීනි - අපට හමුවෙන්නේ මේ තැන්වලදී. දැන් බලන්න ඒ ශබ්දය ගැන අපි හිතනවා කියන අවස්ථාවේදී, ඒ ශබ්දය මිහිරියි, එදා ශබ්දයට වඩා වෙනස් ආදී වශයෙන් මොනවා හරි හිතන අවස්ථාවේදී හිත - විඤ්ඤාණය මොකක්ද අරමුණු කරගෙන තියෙන්නේ? ඒ විඤ්ඤාණය - ඒ හිතන හිත පිහිටලා තියෙන්නේ කොතැනද? විඤ්ඤාණයට භූමිය හමුවෙනවා. එය රූපය වේදනාව, සංඥාව, සංඛාරය - සංචේතනාව වෙන්න පුළුවන්. මේ හතරෙන් එකක් තමයි අරමුණු වෙලා තියෙන්නේ. සිත පිහිටලා තියෙන්නේ මේ තැන. ඒ ගැටෙන මොහොතේ උපන් වේදනාව වෙන්න පුළුවන් දැන් අරමුණු වුනේ, එහෙම නැත්නම් ඒ ශබ්ද සංඥාව වෙන්න පුළුවන් අරමුණු කරගත්තේ. එහෙම නැත්නම් ශබ්ද සංචේතනාව වෙන්න පුළුවන්, එහෙම

නැත්නම් ශබ්ද රූපයම වෙන්න පුළුවන්.

එතකොට මේ අරමුණු කිරීම් වශයෙන් යමක් ගොදුරු කරගෙන තමයි අපි හිතනවා කියන කාරණාව වෙන්නේ. ඒ ශබ්දය පිළිබඳව හිතනවා කියන කාරණාවට හිත පිහිටන්න තැනක් ඕනේ. හිතෙන් දැඩි කොට මේ අරමුණ ගත් අවස්ථාව තමයි අපි කර්ම ක්ලේශ වලට පත්වෙන ජවන් අවස්ථාව. ඒ ශබ්දය හරි මිහිරියි, අපි ඒ මිහිරි ශබ්දය කෙරෙහි ලොල් වෙනකොට, සතුටු වෙනකොට, කැමති වෙනකොට මොකක්ද වෙලා තියෙන්නේ? පොළවේ පිහිටපු බීජයට වතුර හම්බවෙනවා. වතුරත් ලැබෙන කොට විඤ්ඤාණය වුද්ධිමං විරුළුහිං වෙපුලං - විපුලභාවයට, බොහෝ කොට වැඩිමට තෘෂ්ණාවේ දිය ලැබෙනවා.

මේක තමයි අපට නිරන්තරවම සිදුවෙන සිදුවීම. මොකක්ද වෙන්නේ - ශබ්දය ඉපිද නිරුද්ධ වුනා, ඉපද නිරුද්ධ වුනු බව දන්නේ නැහැ. නොදන්නාකම නිසා තියෙන බවට - ශබ්දය හෝ ශබ්ද සංඥාව හෝ ඒ උපන් වේදනාව හෝ අරමුණු කරගත්තා, පිහිට කරගත්තා, විඤ්ඤාණය එහි පිහිටියා. නැදියෙන් කැමැත්තද එයට එකතු වුනු විට ශබ්දය ගැන හිතන්න ගත්තා. ශබ්දය මිහිරි බවට, අමිහිරි බවට, ආදී දේවල් ගැන හිතන කොට නැවත ආයතනයක් ඉපදිලා. නැවත ප්‍රතිසන්ධියක් හටගෙන. මනායතනයම වෙන්න පුළුවන්. මනායතනය අවදි වුනා. ඒ ශබ්දය නැවත අහන්න ඕනේ, ඒ මතක් වුනු ශබ්දය අහන්න නැවත කැසටි එක ළඟට යන්න අපි නැගිටිනවා වෙන්න පුළුවන්. කායාතනයත් උපන්නා. ඊළඟට කැසටි එක භායන්න ඇහැ උපදවනවා වෙන්න පුළුවන්. ඇහැත් උපදිනවා. මෙන්න විඤ්ඤාණය එක තැනක පිහිටි විට තණ්හාවේ දිය ලැබෙන විට මේ විඤ්ඤාණය වැඩෙන හැටි - මහත් කොට විපුලභාවයට පත්වෙනවා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළා ක්‍රම දෙකක්. එකක් තමයි බීජ භාද තත්ත්වයේ තිබුණත් පොළව නොලැබුණොත්, වතුර නොලැබුණොත් වැඩිනේනෙත් නැහැ. පොළව ලැබුණත්,

චතුර ලැබුණත් බිජ නරක නම් වැඩෙන්නෙන් නැහැ. පොළවත් හොඳ නම්, බිජත් හොඳ නම්, චතුරත් ලැබෙනවා නම් එය වැඩෙනවා. දැන් ඔබට මට අවශ්‍යතාවය කියෙන්නේ මේ නැවත නැවත ආයතන හදමින් යන මේ කර්ම විඤ්ඤාණයේ, ප්‍රතිසන්ධි විඤ්ඤාණයේ නිමාව. ගත අතු ඉති පතර වැඩෙන්න ඉඩදෙන්න නෙවෙයි ඕනේ, මෙය නතර කර දමන්න. නතර කරගන්න අවස්ථා දෙකක් කියෙනවා. පළමු අවස්ථාව තමයි අපේ හිත අරමුණෙහි පිහිටනවා. රූපයෙහි, වේදනාවෙහි, සංඥාවෙහි, සංඛාරයෙහි පිහිටනවා. පිහිටීම් වශයෙන්, අරමුණු කිරීම් වශයෙන් පිහිටා ගැනීමක් වෙනවා. රූපය අරමුණු වෙත බවක්, වේදනාව, සංඥාව, සංඛාරය අරමුණු වෙත බවක් කියෙනවා. බිජය පොළවේ පිහිටන බවක් කියෙනවා. අපට පුළුවන් පළමු වතාවට මේක පොළවේ පිහිටියත්, චතුර නොදන්නොත්, චතුර නොලැබුණොත්, තෙතමනය නොලැබුණොත්, ඒ බිජය ඉක්මනින්ම වියළී යයි.

මේ ප්‍රතිපදාවේදී අපි කථා කරන්නේ මේ පිහිටන බිජය වියළා දමන ක්‍රමය. නැදි සංඛ්‍යාත තෘෂ්ණා දිය එකතු නොකොට පිහිටි බිජය වියළා දමන ක්‍රමය. ඒක තමයි මුල් ප්‍රතිපදාවේදී අපට කරන්න වෙන්නේ. ඊළඟට පුළුවන්කම කියෙනවා පොළවේ පිහිටීමත් නතර කරන්න. ඒක පසුව සිදුවෙන එකක්. අරහත් ඵලයෙන් මෙහා, අනුපාදා පරිනිර්වානයෙන් අනතුරුව මේ විඤ්ඤාණය රූපය, වේදනාව, සංඥාව, සංඛාරය අරමුණු කරගෙන නැවත හටගැනීමක් වෙන්නේ නැහැ. අනුපාදා - නිමාවක් නැතිවම අවසන් වෙනවා. ඊළඟට එතනදී සිද්ධ වෙනවා පංච බිජයෝ දක්වුයේ විඤ්ඤාණයට ආහාර - කර්ම විඤ්ඤාණයට - එවං විඤ්ඤාණං සාහාරං දට්ඨබ්බං - බිජය වියළා දමුවොත්, බිජය කුණු වුනොත්, කැඩී බිඳී ගියොත් පොළව ලැබුණත්, දිය ලැබුණත් පැළවෙන්නේ නැහැ. මේ ප්‍රතිපදාවේදී මේ කාර්යය කීපයම සිදුවෙනවා.

අපි මෑත භාගයේ කථා කළ දහම නැවත වතාවක් සිහි කරලා බැලුවොත් - යම් අරමුණක් හිතට අරගෙන බලන්න. අපි හිතමු රෝස මලක්, අරලිය මලක් ආදී වචන ඇහෙනකොටම අපට එවැනි හැඩයක්, ලක්ෂණයක් මැවෙන බවක් කියෙනවා.

රෝස මලක් කියන කොටම ශබ්දය ඇහෙනවා විතරක් නෙවෙයි, ඒ එක්කම මනසින් මවලා පෙන්නන බවක් තියෙනවා. ඔන්න හඳුනාගන්න විඤ්ඤාණය පිහිටන තැන. ශබ්දයයි කණට ඇහුනේ, ශබ්දය ඇසී ඉක්මනින් නිරුද්ධ වෙනවා. ඒක විපාක. නමුත් අපේ විඤ්ඤාණය - මනස පිහිටන්න මොකක්ද අරමුණ වෙන්නේ කියලා බලන්න. හිතෙන්ම හදලා දුන්න දෙය. රෝස මලක් කියන කොට ඒ ඇසුනු ශබ්දයත්, කණත්, සෝත විඤ්ඤාණයත්, සෝත සම්ප්ප්පයත්, වේදනා, සංඥා, චේතනාත් ඉපිද නිරුද්ධ වෙනවා. ඉතුරු වුනු ලක්ෂණයක්, දර්ශණයක් ඒ.

මේ හටගත්ත ස්කන්ධ ටිකත් එක්ක - මනසා ආහාරා - විඤ්ඤාණය ප්‍රත්‍ය සහිතයි කියන්නේ මේකයි. නාමරූප පච්චයා විඤ්ඤාණං - මේ ස්කන්ධ ටික හටගත්ත තැන යම් පෙනෙන ස්වභාවයක් හටගන්නවා. ඒක තමයි කිව්වේ විඤ්ඤාණය ආයතනික ස්වභාවයෙන් කටයුතු කරනවා කියලා. ධම්මායතනය වෙන්නේ එතන. ඇතුලත අපට පෙනෙන්නේ භෞතික රූපය නෙවෙයි. වේදනා, සංඥා, චේතනා යන චෛතසික වලින් හටගත් මේ සිතේ හටගත්ත දෙයයි දැන් මැවෙන්නේ. දැන් හිතට අරමුණ වුනේ, හිත පිහිටියේ ඔතන. ඒක රූපයක්මයි, රෝස මලමයි, භෞතික වස්තුවමයි කියලා හිතාගත්තා - විඤ්ඤාණයෙන්. ඒක ලස්සනයි, සුභයි කියන සැප වේදනාවෙහි හිත පිහිටන්න පුළුවන්. මේක සංඥාවයි කියලා හඳුනාගත්තත් විඤ්ඤාණය පිහිටනවා. මේ පිළිබඳව හිතන සංචේතනාවේ විඤ්ඤාණය පිහිටන්නේ. එතකොට විඤ්ඤාණයට අරමුණක් ලැබුනා.

අපිට හැමවිටම මේ ටික ඉක්මවා යන්න බැහැ අපි ඉන්න තැන. ආයතනයට ගැටෙන කොට මෙබඳු ධර්මතාවයක් හිතට හසුවෙනවා, හිතට අරමුණු වෙනවා. විඤ්ඤාණය පොළවේ පිහිටනවා. දැන් අපේ පළමු කාර්යය මේ පොළවේ පිහිටි බීජයට - විඤ්ඤාණ බීජයට වැඩෙන්න නොදෙන්න නම් තණ්හාවේ දිය එකතු නොකරන්න ඕනේ. එහෙනම් අපි මේක අනිත්‍ය විදියට, දුක්, අනාත්මට, අසුභයට බලනවා කියලා කියන්නේ තණ්හාව ඉපදිලා. දිය එකතු නොවුනොත් මේක ඉක්මනින් වියළී යනවා. රෝස මල කියන තැනට තණ්හාවේ දිය එකතු වුනොත් 'අනේ

ලස්සණ මලක්, මේ මල දැක්කේ අතන, මේ වගේ මලක් මම දැකලා නැහැ, මටත් ඇත්නම් ආදී වශයෙන් හිතනකොට රෝස මල පිළිබඳව වැඩෙනවා.

ඒක ලෝභ සහගත වෙලා දස අකුසලයට යන්න පුළුවන්. අභිධ්‍යාව - දැඩි ලෝභය ආවා. ඒක අයිති කරගන්න ඕනේ වුනාම ගන්න බැරි වෙනකොට අයිතිකාරයා පිළිබඳ ද්වේශයක්. හොඳින් හෝ නරකින් ගන්න බලනවා. කර්මඵල විශ්වාසය නැති වෙනවා - මිථ්‍යාදෘෂ්ටිය. බොරුවක් කියලා, හොරකම් කරලා, මරලා හෝ ගන්න බලනවා. කාය කර්ම, වාග් කර්ම. විඤ්ඤාණය වැඩෙනවා. සසර දක්වාම වැඩෙනවා මේ රෝස මල අරමුණු වෙලා. දැන් හිතට අසුවුනු දෙය - ඒක මලක්මයි කියලා හිතාගෙන හෝ කමක් නැහැ, මේ මල මැලවෙනවා, පරවෙනවා, කුණුවෙලා පෙති හැලෙනවානේ, මේ මල අනිත්‍යයයිනේ, මේ මල වගේම මේ කයත් - කායො තථායාති විනාසභාවං - කයත් මේ වගේ විනාශ වෙනවා. මෙහෙම බැලුවත් විඤ්ඤාණය පිහිටි තැනට වතුර වත්කලේ නැහැ. ඉක්මනින් වියළී යනවා.

ඊළඟට බලනවා මේ මල අනිත්‍යයි, පෙනෙන අරමුණ අනිත්‍යයි, වෙනස් වෙනවා, විපරිනාමයට පත්වෙනවා, දුර්වර්ණ වෙලා යනවා කියලා බලන විටත් දිය වත්කලේ නැහැ. වියළී යන්න පුළුවන්. කුසලය සිද්ධ වෙනවා එහෙම බලන විට, නමුත් බ්‍රහ්මවරියාව එතැන නැහැ. අපට කාර්ය දෙකක් තියෙනවා - කතතඤ්ඤං කුසලං බහුං වර්තඤ්ඤං බ්‍රහ්මවරියං - බ්‍රහ්මවරියාව වෙන්නේ මේ හටගත්ත දෙය මොකක්ද කියලා බලනකොට. අපට යමක්, දෙයක් හැටියට පෙනුනා නම්, මේ පෙනුන ස්වභාවය තමයි පංචඋපාදාන ස්කන්ධය නියෝජනය කරලා තියෙන්නේ. කණත්, ශබ්දයත්, සෝත විඤ්ඤාණයත්, සෝත විඤ්ඤාණයෙන් උපන් චේදනා, සංඥා, චේතනා - මේ ටික තමයි මේ නිර්මානය හදන්නේ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ ඉදං දුක්ඛං යොනිසොමනසිකරොති - මෙය දුකයි කියලා බලන්න කිව්වේ මෙතැන. මල කියලා අපට යමක් පෙනෙන ස්වභාවයක් ඇත්නම්

එය ඉබේ හටගත්තා නෙවෙයි, නාමරූප ප්‍රත්‍යයෙන් හටගත්තේ. එතන නියෝජනය වෙන්නේ ස්කන්ධ පංචකයක්. පංචඋපාදානබන්ධා දුක්ඛා - පංචඋපාදාන ස්කන්ධයයි දුක්. මේකටයි දුක් කියලා කියන්නේ. මේක මලක් කියලා බලන්නේ නැතුව, දුක්‍යයි කියලා බැලුවොත් හරි. නමුත් එයට අවශ්‍ය පදනම හඳුනාගෙන ඉන්න ඕනේ ඊට එහායිත්. නිකම්ම තේරුමක් නැතුව අනවබෝධයෙන් දුක්‍යයි කියලා කිව්වාට වැඩක් වෙන්නේ නැහැ. කෙළෙස් යටපත් වෙයි අවශ්‍යතාවයේදී. ඇයි මෙයට දුක්‍යයි කියන්නේ කියලා බලන්න ඕනේ. මෙය වටා තමයි මුළු සද්ධර්මයම, අසුභාර දාහක් ධර්මයම ගොඩනැගෙන්නේ. මේ පෙනෙන ස්වභාවය මොකක්ද?

ඔබට මේ ඉදිරියෙන් තියෙන දෙය මේසයක් කියලා පෙනෙනවා. මේසයක් කියලා ඔබට පෙනෙන්නේ, ඒ අදහස උපදින්නේ කකුල් හතරක්, තට්ටුවක් තියෙන, මේ අවයව පහම ඇති නිසා. අවයව ටික සම්පූර්ණ නැත්නම් ඔබට මෙය ඇහැට ගැටෙන විට මේසයක් කියන අදහස උපදින්නේ නැහැ. මේසයක් කියන අදහස උපදින්න මේ අවයව ටික සම්පූර්ණ වෙන්න ඕනේ. ඔබට ඇතුළතින් මලක් කියලා යමක් දකින්න මේ ස්කන්ධ පහේම එකතුව එතන තියෙනවා. උපමාවෙන් හොඳින් තේරුම් ගන්න. අපට අවයව ටික පෙනෙන්නේ නැහැ, මේසයමයි පෙනෙන්නේ. අවයව ටික ගැන අවධානයක් නැහැ. අවයව ටික ඇති තැනයි මේසය කියන අදහස උපදින්නේ කියන එකක් දන්නේ නැහැ. අපි එතන මිථ්‍යා දෘෂ්ටියකින්මයි අවයව ටික මේසයමයි, මේසය අවයව සහිතයි, අවයව තුළ මේසය ඇත, මේසය තුළ අවයව ඇත - සක්කාය දෘෂ්ටියෙන් මේ හතරින් එකක ඉන්නවා. ඒ දෘෂ්ටිය තමයි අපි මෙතැනත් බිඳින්න හදන්නේ.

දැන් හොඳට බලන්න ඔබට යමක් දෙයක් හැටියට පෙනෙනවා නම්, ඒ කියන්නේ දැන ගැනීම් මාත්‍රයක් - මම මේ කියන්නේ වැරදි තැනක්. නමුත් හරි තැනට ගන්න පුළුවන් අවසාන තැනටයි මේ ගන්නේ. මේ කියා දෙන තැනත් සම්මාදිට්ටියම නොවෙයි. එක්තරා විදියක මිථ්‍යාදෘෂ්ටියක්. අත්‍යතාව අනත්‍යතාං සංජානාමිති කියන දෘෂ්ටිය. මෙතැනට

ආවාට පසුව මට ඉතුරු ටික කරලා දෙන්න පුළුවන්. පළමුව මේ තැන හඳුනාගන්න බලන්න. එතැන වැරැද්ද අපි නිවැරදි කර ගනිමු. මෙතැනදී පෙනෙන්නේ පිටත ඉඳගෙන මේ ධර්මතාවය බලනවා වගෙයි. එහෙම නෙවෙයි - දැනගන්නවා කියන කාරණාව පිටතින් ඉඳගෙන බලන්න නෙවෙයි, ඇතුළතම ස්වභාවයයි. අපි ඒක වෙනම කථා කරමු. මෙතැන හඳුනා ගන්න බලන්න.

යමක් හමුවෙන අවස්ථාව තුළ ඇත්තේ ස්කන්ධ පංචකය. නාමරූප දෙකේ එකතුවයි - ඒ තියන ස්කන්ධ ටිකට තමයි පංචඋපාදානබන්ධා දුක්ඛා කියන්නේ. දැන් දුක දුක හැටියට නොදැක්කොත් ඔබට පෙනෙන්නේ රෝස මලක්. රෝස මලක් කියලා දකිනකොටම නිරෝධය, මාර්ගය නැහැ. දුක්ඛ සමුදය හටගත්තා. මම, මගේ, මගේ ආත්මය කියලා - සත්‍යයක්, පුද්ගලයෙක්, යමක්, දෙයක් හැටියට ඔබට යමක් හමුවුනා. හමුවුනු තැන ඔබට දුක්ඛ සමුදය - දුකට හේතුව හටගත්තා. දැන් ඔබ මලක් අරමුණු කරගෙන, මල භොයාගෙන ලෝකයට යනවා. යාම, ඒම - වුතිය, ප්‍රතිසන්ධිය - වැඩිම, නැගීම, පැතිරීම කියලා කිව්වේ විඤ්ඤාණයේ අවදිවීම.

මේ පෙනෙන දෙය - දුක දුක හැටියට දකින්න බැරිවුනු තැන, පෙනෙන ස්වභාවය තුළ ඇත්තේ පංචඋපාදාන ස්කන්ධය කියලා හඳුනාගෙන, මේ දුක්ඛ කියලා දකින්න බැරිවුනු තැන, මෙනෙහි කරන්න බැරිවුනු මොහොතේ ඔබට මලක් හමුවුනා. ඒ කියන්නේ සමුදය හටගත්තා. සමුදය හටගත්තා කියන්නේ නිරෝධය නැහැ, මාර්ගය නැහැ. එතකොට ඔබ දුකෙකි ද අඥාණං, දුක්ඛ සමුදයෙ ද අඥාණං, දුක්ඛ නිරෝධයෙ ද අඥාණං, දුක්ඛ නිරෝධගාමිණී ප්‍රතිපදාවෙද අඥාණං. එහෙත් ඔබට දුකෙකි ඥාණං වෙන්නත් පුළුවන්, සමුදයෙ, නිරෝධයෙ, මාර්ගයේ ඥාණං වෙන්නත් පුළුවන්. ඔබට මලක් හැටියටම පෙනුනා. පෙනෙන විටම ඔබට පුළුවන් 'මේ දුක්ඛ සමුදය නේද කියලා හඳුනා ගත්තොත් දුක්ඛ සමුදයෙ ඥාණං. ඔබ වැරැද්දට ගිහිල්ලා. ඒත් හඳුනාගන්නවා දුක්ඛ සමුදයෙ ඥාණං - මලක් කියලා දැනගැනීම දුකට හේතුව නේද, මල නිසා ලෝභ, ද්වේශ, මෝහ උපදිනවා නේද, කෙළෙස් කර්ම හටගන්නවා නේද කියලා ඔබ දැක්කා. එවිට

දුක සමුදයෙ ඇණ. එවිට ඔබ ඒ සමගම දන්නවා දුක සමුදයෙ ඇණ. වෙනකොටම දුක දුක හැටියට නොදක, දුක නේද මලක් හැටියට දැක්කේ. පංචඋපාදාන ස්කන්ධ දුක නේද මලක් හැටියට දැක්කේ කියලා ඔබට දුකත්, දුක සමුදයත් දෙක වෙන් වෙයි.

දුනට ඔබට දුකත් සමුදයත් දෙක එකක්. ඒ නිසයි නිරෝධය, මාර්ගය නැත්තේ. මේ දෙක වෙන් වෙනකොටම ඔබට තේරෙනවා මල කියලා දැක්කේ දුක නේද කියලා - පංචඋපාදාන ස්කන්ධය දුක නේ කියලා. දුක දුක හැටියට නොදකින තැන අවිද්‍යාව නිසා මෙබඳු අදහසක් පහළවුනා නේද? එතකොට මල කියන එක යමක් දෙයක් හැටියට ගත්ත එක අදහසක් නේද, හිතේ උපදින එකක් නේද, දෘෂ්ටියක් නේද, සංකල්පයක් නේද කියන අදහස ඔබට පෙනෙනවා. දුක ස්කන්ධ ටික. ස්කන්ධ ටිකේ ඇත්ත ඇති සැටියෙන් නොදන්නාකම තුළ මේ දුකට හේතුව හිතෙන් හදාගන්න එකක් නේද, ක්ලේශයක් නේද, සමුදය හසු වෙනවා. එසේනම් සමුදය නැති කරන්න ඕනේ. දුක දුක හැටියට දකින කොට, හඳුනා ගත්තොත් සමුදය දුරු වෙනවා කියලා දැන් දන්නවා. සමුදය දුරු වෙනකොට නිරෝධය සාක්ෂාත් වෙනවා, මග වැඩෙනවා කියලත් දන්නවා.

එහෙම බලන කොටයි අපි විඤ්ඤාණය පිහිටි තැන - විඤ්ඤාණය භූමියේ පිහිටියත්, නමුත් වතුර වත්කළේ නැහැ. ඒ නිසා ඉක්මනින් දුක දුක හැටියට දකින්න, හඳුනා ගන්න. පිහිටි විඤ්ඤාණය නොවැඩී එතැනම වියලා දමන්න. මේ ආකාරයෙන් කටයුතු කරන කොට, මග වඩන කොට යම් දවසක එක පැත්තකින් බීජ කැඩී, බිඳී, කුණු වී යනවා. නැවත රෝපණයට නුසුදුසු තත්වයකට පත් වෙනවා. විඤ්ඤාණයට පිහිටක් නොලබනවා, දිය නොලබනවා, පොළව නොලබනවා. එදාට ඒ සියල්ල සම්පූර්ණ කරගත් දිනයට මේ ජීවිතයේ, මේ සසර ගමනේ නිමාව ලැබෙයි. ඉතින් මේ පිළිබඳව තව දුරටත් අපි ඉදිරියේ සබ්බාසව සූත්‍රයත් සමග ඒකාබද්ධ වෙනවා. දැන් මේ සූත්‍රයෙන් දෙන සාමාන්‍ය අදහස කුමක්ද කියන එක අපි කථා කළේ.

මෙහිදී කියවුනා මහණ හට රූප ධාතුවේ රාගය ප්‍රභීණද,

රාගය ප්‍රභීණ වීමෙන් අරමුණු සිදෙනවා. අරමුණු සිදුනුවිට විඤ්ඤාණයාගේ පිහිටීමක් නැහැ. වේදනාවෙහි, සංඥාවෙහි, සංඛාරයෙහි රාගය ප්‍රභීණ වීමෙන් අරමුණු සිදිලා විඤ්ඤාණයට පිහිටක් නැති කරගන්න පුළුවන්. දැන් අපි ඒක තමයි මේ කරන්නේ. අපි මේ විවිධ ආකාරයෙන් කරන්නේ මේ කාර්යය. කොහොමද - අපට රූපය පෙනෙන්නේ ලස්සණ වූ, සුභ වූ, සැප වූ දෙයක් හැටියට. අපි ඒ පෙනෙන රූපයේ යථාර්ථය, ඇත්ත භායනවා. මොනවාද ලස්සනට දකින දේ, සුභ වශයෙන් දකින දෙය, සැප වශයෙන් දකින දෙය මොනවාද කියලා සොයා විමසා බලනවා. එහෙම සොයන කොට, විමසන කොට අපි රූපයේ යම් ඇත්තක් දකිනවා.

රූපයේ ඇත්ත දකිනවා කියලා කියන්නේ - අපි ගත්ත යම් නිදර්ශනයක් තියෙනවා රූපය කියලා දුන්න - මැටි ගුලියක් හැටියට දකින කොට කිසි වටිනාකමක් නැහැ. කිසිම ඉල්ලුමක් නැහැ, ආශාවක්, තෘෂ්ණාවක් ඒකට නැහැ. නමුත් ඒ මැටි ගුලිය වෙතත් ආකාරයකින්, ආකෘතියකින් අපට පෙනී සිටියොත් අපි එතන ඇලුම් කරනවා. අපිට හාවෙක්, මුවෙක්, ඇතෙක්, ප්‍රතිමාවක් පෙනේවි. දැන් අපි ඇලුම් කරනවා. බලන්න අපි මැටි වලටද ඇලුම් කරලා තියෙන්නේ නැතිනම් පෙනෙන ස්වභාවයටද? මැටි වලට ඇලුම් කරනවා නම් ඉස්සෙල්ලාම ඇලුම් කරන්න ඕනේ. එතැන ඇලුම් කළේ නැහැ. මොකක්ද තියෙන වෙනස? මැටිමයි තියෙන්නේ, පෙනෙන ස්වභාවය විතරයි, ආකෘතියේ හැඩයේ විතරයි වෙනස තියෙන්නේ.

ඒ වගේ ධාතුවමයි ලොව ඇත්තේ. ධාතුව නා නා හැඩ වලින්, ලක්ෂණ වලින් අපට පෙනී ගිහිනි. මොන හැඩයෙන් තිබුණත් ධාතුවමයි. මොන ආකෘතියෙන් තිබුණත් තියෙන්නේ මැටිමයි. නමුත් ආකෘතිය තුළ, පෙනෙන ස්වභාවය තුළ අපි රැවටුණොත් මැටි කියන යථාර්ථය අපට වැහෙනවා. අපට පෙනෙන්නේ හාවෙක් - සත්වයෙක්, යමක් දෙයක් හමුවෙනවා. එතැනයි අපට තණ්හාවෙන් විඤ්ඤාණය දිගට පවත්වන්න හේතු වෙන්නේ. මැටි මැටි හැටියට දැක්කොත්, හාවෙක් කියලා පෙනෙන තැන තියෙන්නෙත් මැටි නේද කියලා මූල ස්වභාවයම

දකින්න පුළුවන් වුනොත් හාවාට තියෙන තණ්හාව එදාට උපදින්නේ නැහැ. හාවා කියන එක පෙනෙන ස්වභාවයක් විතරයි. හාවා කියන තැන ඇත්තේ මේ ධාතුවයි කියන මූල ස්වභාවය දැනගත් විට රූප ධාතුව අවබෝධ කළා.

මොන ස්වරූපයෙන් පෙනුනත් තියෙන්නේ මෙයයි. වේදනා, සංඥා, සංඛාර - ස්පර්ශයෙන් හටගෙන නිරුද්ධ වෙනවා. ඒවා වෙන වෙනම ස්කන්ධයන්ගේ ස්වභාවයෙන් හඳුනාගෙන තේරුම් ගත් විට හාවාට උපදින තණ්හාව දුරුවෙලා යනවා. හාවෙක් ලෙස පෙනෙන දෙය තුළ තියෙන්නේ මෙහෙම දෙයක්. අපට දැන් පෙනෙන ස්වභාවය වුනත් දිව්‍යමය ස්වරූපයෙන් පෙනුනත් එතැන තියෙන්නේ පංචඋපාදාන ස්කන්ධ දුක.

ධාතුව ධාතුව හැටියට දකින්න පුරුදු වුනු තැන නැඟිලාගයට, තණ්හාවට ඉඩක් නැහැ. රාගය ප්‍රභාණය වෙන කොට අරමුණ අතහැරෙනවා. රෝස මලක් කියලා බලන තාක් කල් අතහැරෙන්නේ නැහැ. නමුත් දුකයි කියලා බැලුවොත්, මේ මනෝ ධාතුවයි, මේ ධම්ම ධාතුවයි, මේ මනෝ විඤ්ඤාණ ධාතුවයි කියලා බැලුවොත් - මේ වක්‍ර ධාතුව, මේ රූප ධාතුව, වක්‍ර විඤ්ඤාණ ධාතුවයි කියලා බැලුවොත් නන්දියට ඉඩ නැහැ. නන්දිය ප්‍රභීත වීමෙන් අරමුණ අතහැරලා, මැකිලා යනවා. මල මැකිලා යනවා. මල නිසා උපදින ආශ්‍රව, ක්ලේශ සිදිලා යනවා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා මේ විදියෙන් විඤ්ඤාණයට පිහිටක් නැති කළොත් - ඔබ වඩන ප්‍රතිපදාවේදී විඤ්ඤාණයට පිහිටන්න තැනක් නැති කළොත්, පිහිටියත් එතැන වැඩෙන්න තණ්හාවේ දිය එකතු නොකළොත් ඒකේ ප්‍රතිඵලය වෙනවා යම් දිනක විඤ්ඤාණයට පිහිටක් නැතිව යනවා. පිහිටක් නැතිව ගිය තැන නැවත ප්‍රතිසන්ධිය, නැවත ආයතනයක් හදන්නේ නැතිව, ප්‍රතිසන්ධිය අභිසංස්කරණය කරන්නේ නැතිව, විඤ්ඤාණය නිරුද්ධ වෙලා යනවා. ඒ කියන්නේ විඤ්ඤාණය කර්ම රහිත වෙනවා. නැවත ප්‍රතිසන්ධියක්, ආයතනයක් උපද්දවන්නේ නැහැ.

එදාට ස්ථිරයි කියලා කියනවා. ස්ථිර කෙනා සතුටුයි. දාහ,

දූවිලි නැහැ. අමාරුවෙන් වෙහෙසෙන් කළ යුත්තක් නැහැ. සතුටින් ඉන්න කෙනා තුස්ත නැහැ, බිය නැහැ. තුස්ත නොවෙනවා කියන්නේ පිරිනිවීම. නැවත තැනකට යන්නේ නැහැ. බීනාජාති - ජාතිය ක්ෂය විය. චූෂිතං බ්‍රහ්මවරියං - බ්‍රහ්මවරියාව පුරා අවසන් - කථංකරනියං නාපරං ඉත්තතායාති - අනුපාදා පරිනිර්වානය පිනිස තව කළ යුත්තක් නැහැ කියන මේ උදානය අපට කියාගන්න පුළුවන් වේවී මේ දහම පිරිසිදු දැකගත්තොත්. ඉතින් ඒ සඳහා ඔබට මේ ධර්මයද උපකාරක ධර්මයක් වේවා, මේ ජීවිතයේම, මේ සසුනේම ලොචිතුරා මග අවබෝධ වේවා.
